

trgovskih nadaljevalnih šolah, ki so za trgovino nekako to, kar so obrtne strokovne šole za obrtnost. Znanje, ki ga je v tacih zavodih pridobiti, zadostuje po sodbi liberških trgovcev popolnoma. Česar se mlad človek tam ne nauči, to mu da praktično življenje.

To velja za nas še v večji meri, kakor za Češko, saj se naša trgovina z likerško še primerjati ne more in zato bi „Trgovskemu in obrtnemu društvu“ toplo priporočali, naj se pri svojih prizadevanjih za ustanovitev trgovske šole za sedaj omeji na to, da se ustanovi taka šola, za kakoršno so se izrekli liberški trgovci, samo da bo dala gojencem priliko, se laške in nemške korespondence temeljito naučiti.

Taka šola bo v zadostni meri povzdignila duševni nivo naše trgovine, dala nam bo dober trgovski naraščaj, dala nam bo praktičnih ljudi, ne teoretikov in akademikov, katerih danes še čisto nič ne potrebujemo. Če se kedaj razmere zboljšajo, če se dvigne naš gospodarski položaj, se šola še zmerom lahko razširi. Le nikar ne začeti zidati pri strehi in iz samega narodnega samoljubja prezirati dejanske razmere in potrebe.

Politični pregled.

K položaju. — Glasilo dr. Ebenhocha se je oglasilo zopet ter namiguje, da tudi nova pogajanja dr. Körberja z načelniki in najodličnejšimi člani raznih strank ne bodo imela uspeha. Ebenhoch trdi tudi, da se je v zadnjih avdijencah v Išču odločilo, da parlament ne bo razpuščen, ter da se vlada, dasi je začasno opustila to misel, končno zopet zateče k oktroiranju. Jako dobro pripominja „Vaterland“, da se imata klub čeških konservativcev in centrum, ki sta v zvezi z jugoslovanskim klubom v takozvani novi „zvezi desnice“, zahvaliti za svoj vpliv ravno tisti „privilegirani“ volilni pravici, katero se je imenovalo glavni vzrok vsega notranjepolitičnega nereda. Körber doslej s pogajanja še ni začel ter ni sprejel še nobenega poslanca. Bajje pa je povabljen prvi poslanec Ebenhoch kot načelnik nemških klerikalcev.

„Halbasien“. — To bi bilo najprimernejše ime za nekatere dežele naše države, vse kar se tiče šolstva. „Statistische Monatshefte“ so prinesle članek dr. Badenija „Schulpflicht und Schulbesuch in Oesterreich“, ki to jasno kaže. Nad 30 let že imamo zakon o splošni dolžnosti šolskega obiska; po tem zakonu mora vsak otrok šolo obiskovati. V resnici pa je v letu v l. 1894./95. mej 3.872.965 otroci, obvezanimi obiskovati šolo, bilo 392.873 otrok, ki sploh niso nobene šole obiskovali. Mej temi jih je bilo največ v Galiciji; v Istri jih je bilo 17.653! Razen teh izkazanih otrok, ki ne obiskujejo šole, je pa po zadrževanju „Statistische Monatshefte“ v Galiciji še kacic 300.000 družih otrok, ki ne hodijo v nobeno šolo, pa so bili iz uradnih izkazov kar na kratko izpušeni. Na Kranjskem je bilo 1896/97. leta 3394 otrok, ki niso obiskovali nobene šole in sicer radi tega, ker so bile šole preodaljene. Članek v uradnem razglasilu „Statistische Monatshefte“ kaže, da je šolski obisk najboljši tam, koder imajo konservativci najmanj vpliva, najslabši pa tam, koder imajo konservativci moč v rokah. Kakšna bi bila šola, če bi jo oni dobili v roke, to se tudi vidi iz citiranega članka. V njem je glede ekspozitur in šol za silo rečeno doslovno: „Večina (tacih šol) se nahaja v alpskih deželah, na Štajerskem, na Kranjskem in v Primorju, a vodijo jih duhovniki, kateri

se po poročilu c. kr. deželnega šolskega sveta goriško-gradišanskega čisto nič ne trudijo, da bi dosegli dober šolski obisk in dobre učne vspehe. Ni treba komentarja.

Nevaren konflikt je nastal radi delovanja makedonskega odbora med Rumunijo in Bolgarijo. Rzsoditi ni mogoče, ali so zanesljiva iz Bukarešta došla poročila, vsekakor pa je nedvomno, da vlada v rumunskem časopisju silna ogorčenost, ter da je narod rumunski jako razburjen. 20. t. m. je demonstriral po ulicah Bukarešta velikaneki spreved družtev z zastavami ter oseb raznih slojev. Vseh skupaj je bilo bajje nad 30 000 ljudi. S hiš so vihrale v črno tanjšico zavite narodne zastave, dame in gospodje so bili v žalnih oblekah. Vršila sta se dva velika shoda, na katerih so govorniki protestirali proti vedenju Bolgarov in proti bolgarski vladi ter pozivljali rumunsko vlado na odločen odpor. Spreved je šel pred kraljevo palačo, kjer je govoril poslanec Iliescu ter pred hišo umorjenega profesorja Mihaileanuja Bolgarska vojna uprava hoče bajje mobilizirati čete v severni Bolgariji. Bajje namerava rumunska vojna uprava mobilizirati 1., 2. in 3. kor in jih poslati na mejo. Kralj Karol je dejal bajje častnikom gardnega kora v Pelešu, naj bodo pripravljene na vojno, kar se lahko vsak čas zgodi, da bode apeliral na njihovo junaštvo. Nota Turčije je bajje Rumunom jako ugodna. Turški komisar v Sredcu izroči bolgarski vladi noto. Ako bolgarska vlada zahtevam porte ne bo vstregla, bo porta postopala energično. Ako so vse te vesti resnične, potem je razmerje na Balkanu res jako kritično. Dopisovanje med Sredcem in Bukareštom se nadaljuje ter se vladi trudita razpor ukladiti.

Volitev predsednika Zjedinjenih držav nikakor ne bo tako mirna, kakor so prorokovali republičanski listi. Demokratije so dvignili zopet Bryana na svoja ramena, in vrše se dan na dan agitatorski shodi. Kandidatura dosedanega Mac Kinleya je zategadelj precej v nevarnosti. Tudi zunanji svet se mnogo bolj zanima za bodoči boj med starima tekmečema, med Mac Kinleyem in Bryanom. Ako zmaga Bryan, zmagajo demokratije s svojim „srebornim“ vprašanjem. Zlasti Buri žele, da bi zmagal Bryan, ker upajo trdno, da bode Bryan zanje posredoval energično ter jih podpiral diplomatično. Mac Kinley l. 1896., ko je bil izvoljen predsednikom, za svojo izvolitev ni posegel sam v boj, danes pa se vdeležuje volilnih shodov ter sam pridno govori. Zlasti ga podpira vojni tajnik Root, ki je izvrsten govornik, generalni poštni vodja Emery Smith, senatorji Dodge, Fairaker in Burrows ter celo bivši predsednik Harrison. Vsekakor bode boj med republičani in demokrati jako hud, ter izida nikakor ni možno vedeti že danes.

Vojna na Kitajskem. — Ker so došla poročila o dogodkih v Pekinu in na Kitajskem vedno nekaj dni stara, seveda ni možno označiti položaja tako, kakoršen je v resnici sedaj. Zadnje brzojavke govore še vedno o pouličnih bojih. Pekin torej v času, ko so bile te brzojavke oddane, še ni bil ves v posesti mednarodnih vojev, nego je bilo notranje mesto v posesti Kitajcev. Japonci se menda najbolj odlikujejo v teh pouličnih bojih, kar je naravno, saj jih je več kot vseh drugih skupaj. Pri prvih uspehih v Pekinu pa so se osobito odlikovali Rusi, ki so 14. t. m. zjutraj prvi zasedli prve duri vzhodnih vrat. Američanski poslanik Conger je sporočil, da je prišla pomoč v najhujši nevarnosti in res že v zadnjem času. Dasi je princ Čing prepovedal streljati na angleško poslaništvo, in dasi so bajje kitajski častniki pod smrtno kaznijo prepovedali napadati tujce, ni moštvo kitajske armade odnehalo, nego streljalo dalje. Conger tudi trdi, da je vso revolucijo zakrivila kitajska vlada, da je podpirala boksarje ter da se sedaj z boksarji samo izgovarja. Zategadelj bodo mirovna pogajanja pač dolgotrajna in težavna. Lihungčang se je obrnil do ruske in angleške vlade, naj imenujeta svoje pooblaščenca, ki se bodo z njim pogajali glede miru in glede odškodnine. Toda Lihungčang doslej ni imel uspeha. Zaupa

mu nihče dosti, a če tudi bi se mu zaupalo, bi pogajanja z njim sedaj ne imela pomena, kajti kitajski cesar in cesarica-vdova sta menda izginila. Dokler pa ta dva oficialno ne začneta pogajati se z drngimi vevlastmi, o miru ne bo govora. Doslej še ni znano, kje sta. Nekatera poročila trdijo, da ju straži princ Tuan 60 milj daleč severno Pekina. Grof Waldersee se je peljal te dni skozi Tirolsko ter je bil v Inomostu in Rufsteinu jako odlično sprejet.

Obrtnija.

Umetna obrt na svetovni razstavi v Parizu.

I.

Na svetovni razstavi v Parizu sta zastopani dve vrsti umetnoobrnih proizvodov, kateri je treba strogo ločiti, dasi se to v razstavi iz ozirov na mejnarodno kurtoazijo ni zgodilo.

Prva vrsta je jako poučna in zanimiva. Kaže nam proizvode različnih obrtovanj, razkriva nam tisočere zveze, ki obstoje mej raznimi umetnoobrnimi strokami in mej prizadevanji in strujami arhitekture, plastike in slikarstva, razkriva nam premembe, ki so jih provzročile nove socialne razmere, razodeva nam, kakšen dobiček ima od novih znanstvenih iznajdb, iz kratka vse ono, kar moramo smatrati kot akomodiranje k nazorom in k ukusu, ki ga je vstvarilo valovanje življenja.

Druga vrsta umetne obrtnosti ni nič manj sijajna, toda ta ni uspeh neumornega obrtnoumetniškega delovanja, nego živi samo po milosti svetovne razstave. Vstvarjena je nalašč v ta namen, vstvarjena je z velikanskim duševnim in fizičnim trudom in z velikanskimi denarnimi žrtvami, a vender ni družega kakor napihnjen reprezentent zastarelih kulturnih razmer ter zanimiva samo s stališča mejnarodne gizdavosti, sicer pa spominja človeka na galerijo slavnih dedov, ki se dobi v hiši kacega borznega spekulanta, kateri je včeraj zadobil plemstvo. Ta vrsta umetne obrtnosti zavzema na razstavi mnogo prostora in če bi kdo spisal članek „Potemkinska umetna obrtnost na svetovni razstavi v Parizu“ bi gotovo dosegel lep — „Heiterkeitserfolg“.

Toda, ali se izplača, baviti se s tem, kar še nekako zapredeno v stare nazore vleče za kulturnim življenjem, v tem ko nudi prej prva omenjena vrsta umetne obrtnosti toliko velezanimivega gradiva?

Škoda, da ima le malokdo dovolj časa, da bi mogel prestudirati pri tej vrsti umetne obrtnosti vse one zveze, katere smo zgoraj našteali in dognati karakteristično razliko mej proizvodi Francozov, Nemcev, Angležev, Skandinavcev in Italijanov. V naslednjih vrstah hočemo podati le nekoliko posameznih, nemetodičnih opazk, nekaj utisov, ki sem jih dobil pri ogledovanju tega dela razstave.

Tako na primer nam kaže razstava francozkih bijonterijskih izdelkov marsikaj posebno poučnega. Francozko juvelirstvo je staro že mnogo stoletij in izdelki te umetne obrtnosti se ne razprodajajo samo na Francozkem,

nego skoro po vsem svetu; trg za te izdelke neha tam, kjer neha bogastvo. Preteklost francozkega juvelirstva je slavna, sedanost ugodna, zakaj bogastva je dandanes mnogo, in tako se je zamogla francozka juvelirska umetna obrt razviti do najlepše popolnosti. Francozje niso nikdar z večjo duhovitostjo in z večjim ukusom, z večjo tehniško rafiniranostjo in nekako nervozno tankočutnostjo, delovali v tej stroki umetne obrtnosti kakor dandanes. Kar stvarja njihovo juvelirstvo je tako čudovito krasno, da se človek sili pozabiti, za kako trivijalen namen se rabijo ti izdelki. V teh agrafah, iglah zapestnicah, ovraticah, dijademih brošah itd. se vidi kako fin ukus imajo Francozi za vse kar je dekorativno. Ti izdelki so taki, da se po svojem umetniškem značaju lahko kosajo s proizvodi visoke umetnosti. Utis, ki ga dobi človek pri ogledovanju teh tako nepopisno elegantnih in gracijoznih izdelkov juvelirstva je, kakor da bi slišal orgijastiško himno, ki jo moški spol poje ženskemu spolu. Vsi ti izdelki izgledajo, kakor da bi žareli koprnenja, se liki plamenu oviti okrog ponosne ženske lepote.

To pač ni samo slučaj, da slavi pariška umetna obrtnost prav v tej stroki največje svoje triumfe. Francozje so najboljši poznavalci, najfijnejši čestilci, da, oboževalci ženske lepote. Zunanja ženska lepota se nikjer tako ne čisla in ne slavi, kakor na Francozkem. V literaturi, v umetnosti, v socialnem življenju, povsod, prav povsod zavzema kultus ženske lepote prvo mesto. Kako naj bi se potem vsak napredek v dekorativni umetnosti ne pojavil najprej v stroki, ki ima kakor nobena druga namen, služiti in poveličevati žensko lepoto. Umetniki kakor Lalique, Boucheron, Falize, Vever, Froment, Meurice tekmujejo neutrudno, kdo vstvari kaj lepšega. Lalique zavzema doslej prvo mesto, on je nedosežen in najbolj občudovan, ker zna izumljati vedno nove forme, ker je njegova fantazija uprav razkošna, in ker so vsi efekti na katerih utis računa v resnici presenetljivi. Njegov genre je navadno bizarno prirejeno zlato okrašeno z medlim raznobojnim emajlom in z dragocenimi kamni. Razstavil je kacic sto izdelkov, a vsak izmej njih bi lahko zavzemal odlično mesto v zakladnici najbogatejšega vladarja. Marsikateri teh razstavljenih izdelkov že ne spada več mej dragocenosti, ki se nosijo, nego je le po tacihi motivih sestavljen, sicer pa je umotvor, ki bo radi te svoje umetniške vrednosti vedno zavzemal svoje posebno mesto ter še poznim rodovom pričal, da se je juvelirstvo povzpelo do take dovršenosti, kakor je ni doseglo še nikdar.

Umetniki, ki smo jih zgoraj imenovali poleg Laliqueja se bavijo največ z dragocenostmi, pri katerih se uporabljajo briljanti. Ta briljant! Ustvaril je novo vrsto lepote. Kakor je kot materijal nedosežen glede vrednosti in dragocenosti, kako si je polagoma ustvaril svoje prav posebne estetične zakone, ki so čestokrat direktno nasprotje vseh doslej veljavnih estetičnih teorij. Tudi to je zasluga Francozov. Bilo je treba duha in ukusa Francozov, da so se po bistvu in po lastnostih briljanta počasi